

גופתו של אמיל גרינצווייג נקברת בחיפה. אלפים מתכנסים במישמרת-אבל ספונטנית בכיכר מלכיים ישראל בתל-אביב

מדוע לא נקטה תנועת "שלום עכשיו" — שהסכה המטרייה של כל תנועות-המחאה — עמדה זו? ראשיה לא שאלו את עצמם שאלה זו. הם חששו מפני תרמית קיצונית מדי. והם היו כפופים לתכתיבים של ראשי המערך. לאיש מפעילי שלום עכשיו לא היה פנאי לחשוב על משמעות המחדל הזה. הם נסחפו בהתלהבות של הישג יחיד-מינו בתולדות המדינה, ונדיר גם בתולדות העולם: הפגנת 400 האלף לא היתה זאת הפגנה גדולה רגילה. 400 אלף אזרחים ואזרחיות בישראל שווים — ביחס לכלל האוכלוסיה — לחמישה מיליון גרמנים, בריטים או

לכל. ראשי המדינה הוזהרו עוד במהלך הטבח. ראשיהמשלה ושרי-הביטחון נשאו באחריות המדינית להחלטות, בלי כל קשר לשאלה באיזה דרג הן התקבלו בפועל. במיקרה כזה, ועל פי חוק, הממשלה כולה נושאת באחריות קיבוצית. התביעה היתה, על כן, צריכה להיות מן הרגע הראשון פשוטה וחד-משמעית: התפטרות הממשלה. רק אחרי מילוי דרישה אלמנטרית זו היה מקום למנות ועדת-חקירה, כדי לקבוע מימצאים מוסמכים לגבי פרטי הפרשה וכדי לנסות לקבוע את אחריותו האישית המדוייקת של כל אחד מן המעורבים.

התקוממות, שלבשה במהרה צורה של מרד לאומי אמיתי. אחרי פעילי-השלום באו העסקנים. אנשירות, מישפטנים, עיתונאים, ששום דבר לא הצליח להחרים משלוחם עד כה, קמו והציפו את העיתונים בהודעות-גינוי. אף שכמה קולות בלטו בשתיקתם הרועמת — כקולות עזר וייצמן, אייבי נתן והמימסר הדתי — גבר גל ההתבטאויות, עד שהקיפו ציבור רחב מאוד. גם נשיא-המדינה יצחק נבון, אור עוז ופירסס הודעה חד-משמעית.

כאשר התכנסו 400 אלף איש ואשה בעצרת מחאה בכיכר מלכיים-ישראל בתל-אביב, הגיעה התנועה לשיא חסר-תקדים.

ישראל כבר ידעה בעבר תנועות ספונטניות כאלה. הן הוכיחו את כוחן ביעילות מוזרה.

תנועה כזאת פרצה במאי 1967, כאשר היה נרמה לרבים שהממשלה אינה מסוגלת לפעול מול פני האיום המיצרי, שהטיל את מוראו על המדינה. נשמעו קולות רבים, נערכו הפגנות, הושמעו הצעות שונות, עד שהכל התמקד בדרישה למסור את תיקי-הביטחון לידי משה דיין. הוא התמנה.

תנועה רומה פרצה בראשית 1974, כאשר היה נרמה שממשלת גולדה מאיר אינה מוכנה להסיק את המסקנות הדרושות מן המחוללים של יוסי-הכיפורים. גם הפעם היו הפגנות, מחאות והתבטאויות מכל הסוגים, עד שהכל התמקד בדרישה הפשוטה: לסלק את גולדה מאיר ומשה דיין. הדרישה התמלאה.

גם התגובה הרבגונית על טבח צברה ושאתילא התמקדה אחרי כמה ימים בדרישה אחת: למנות ועדת-חקירה ממלכתית. היה זה מיזגה המזר, כפי שהתברר במהרה.

ססו מילין סנים

ק גורם אחד בארץ היה צריך להיות מעוניין באותו רגע במינוי ועדת חקירה: ממשלת-בגין. כי מינוי ועדה הוא הטכנים הקלאסי שנוקטת ממשלה, כשהיא רוצה לשכך את זעם הציבור ולדחות הברעות.

אילו היה מנחם בגין מסוגל לכלכל את מעשיו בתבונה, היה ממנה כיומתו ועדת-חקירה כבר למחרת יום הטבח. בכך היה מקהה את חוד תנועת-המחאה עוד לפני שהגיעה לשיאה. אולם בגין לא תיפקד, ואריאל שרון הילך אימים על הממשלה. ההחלטה נדחתה, וכמשך ימים אחדים גאה הגל הציבורי וצבר כוח. לגופו של עניין, היה מינוי ועדת-החקירה דבר מישני לגמרי. הקווים העיקריים של פרשת-הטבח היו גלויים לעין כבר למחרת היום: צה"ל הכניס למחנות-הפליטים כוח של הפלאנגות, שהתמחותו היחידה היא בעריכת שחיתות. כוונת הפלאנגות לערוך טבח בפלסטינים כדי להכריחם לברוח מלבנון היתה ידועה

גופתו של עיצאם אליסרמאוי מוטלת על ריצפת המלון באלבופירה